

Koliko bi nas dalo poljubac gubavcu?

Esej o Franji iz Asiza

Dražen Zetić

drazen_zetic@net.hr

S čovjekom, u čovjeku i za čovjeka...

Prosvjedujem ljubavlju... mirnim... nenasilnim govorom večeras o *Franji iz Asiza*... kao što bi to rekao i sam Mahatma Gandhi: »Nenasilje je oružje jakih.«

Posljednjih dana neumorno sam razmišljao o riječima koje ovdje izričem. O intimnim mislima koje kanim podijeliti s drugima. Nisam hrabar da budem mučenik, a još manje da postanem svetac. Moja kontemplacija ovih silnih godina naukovanja i pabirčenja po kojekakvim knjigama i člancima nije odveć urodila u nekoj dubokoj duhovnoj svijesti. Ah, s druge strane, nije se tomu ni začuditi – pa kako i bi kad sam se u životu uvijek kudikamo odviše oslanjao na svoje ljudske napore, negoli na Božju prijateljsku providnost. Mogu samo reći da su moje ruke štošta pokušale napisati, dohvatiti, opipati... a najmanje su u životu molile. Moje ruke niti su molile, niti zauzimale ikakav ponizan moliteljski (pokoran) stav. Prije je to bio onaj gord (samouvjeren) stav čovjeka koji samoga sebe nije svjestan, a kamoli ljepote i čudesnosti drugoga bića, osobe pokraj sebe. Pa mi je tako bila i suluda pomisao da se ikada obratim Gospi (Kraljici Mira)... Zamislite da ovakav čovjek klekne pred Gospu – a, evo, to, istina, ovaj čovjek i sada jako rijetko čini. Al' u tišini svojih nebrojenih podstanarskih soba sve dublje, sve češće, sve tankočutnije kleči i pomalo djetinjim glasom stidljivo priziva *Ime mira* u tim nepronicljivim dubinama Duha... Nažalost, i sada je moja vjera slabašna, pa vjerojatno i sada mnogi kroz moj život prolaze bez prijateljske riječi, istinskog zagrljaja... bratskog kršćanskog poljupca... Al', eto, čovjek koji je mislio da će s 24. godine osvojiti Zagreb, u jednome nenadanome trenutku... umoran od krajnje iznemoglosti... počeo je padati, posrtati... Bilo je samo pitanje – tko će ga podići? ... *Molitva!*

Stoga, sklapam ove obje otešćale ruke i usrdno molim: Ako zalutate na stranice ovih iz dna srca izvezenih redaka... da samo sebi predočite kako je samo jadan i isprazan život čovjeka koji u životu nikada nije molio. Molitva je jedina dostojna postojane, spokojne revolucije ljubavi u nama samima i našim nerijet-

ko razuzdanim srcima... Duboko polazeći od Istine koja će nas spasiti i koja nas vjerojatno i u trenucima dok se nižu ovi redci milosrdno spašava...

Jednog dana odlučih iskušati redovnički život. Iz studentskog doma s gotovo četiri tisuće ljudi (i još ilegalcima), otišao sam u malu franjevačku zajednicu. Istina, tek nekoliko mjeseci mogega postulantskoga života, nije urodilo plodom. No, ni u kojemu slučaju tomu nije kumovala (ne)briga redovničke zajednice za moju formaciju – nego je tomu prije svega uzrok bila moja osobita nepromišljenost i stanje duha koje nikako nije bilo ni približno beskvasnome kruhu Evandjelja.

Jutarnje molitve, meditacije... tri uskršnje mise i jedno nesmotreno *ne* – prikupljanju milostinje ostale su duboko ucijepljene u sjećanje. Za tu milostinju može se oprostiti, za onaj moj tanašni kamiondžijski tenor s kora, ma i to se može oprostiti... pa i za moje mladenačke godine koje su željele provesti lijep dio života u duhu jedne redovničke zajednice. Imao sam želju biti redovnik. Smatrao sam da je to zapravo jedan od najuzvišenijih ideala skromnosti i poniznosti Duhu Istine: *biti redovnik*. Što ujedno, između ostalog, uvjerljivo smatram i danas... Biti čovjek vrline! Bez sumnje, krajnje nepopularan izraz!

U nekoliko navrata dragi mi je magistar (prije punih osam godina) davao knjigu jednoga (ako se ne varam) Danca o sv. Franji... Naravno, tvrdoglav kakav jesam, nisam je nikada stigao uzeti u ruke – sve do prije nekih mjesec dana. A i to je bilo neka puka slučajnost! Ušavši u teološku knjižnicu na Šalati, kod svojih dugogodišnjih prijatelja knjižničara, primijetio sam na hrpi novih tek pristiglih knjiga novi Demetrin naslov, upravo djelo *Jacquesa Le Goffa, Sv. Franjo Asiški*. U ruhu vremena zadesi se pokoji usamljeni heroj biblijske stvarnosti. Prorok. Progonjeni siromah stvarnosti izvrnut ruglu vremena. Ismijan. Odbačen...

Premda nisam čovjek proračuna i kalkulacija, algebr i jednadžbi – s tugom u srcu zamjećujem da je uvijek riječ o nekakvim *mjerama!* Samo suhoparna ljudska ljubav ima takve bezlične parametre, varijable, jednadžbe... pregradu za kovanice... nepoznanice – Božja nema! Čista Božja ljubav nikada nije nepoznanica. Ona je uvijek objava nježnosti, brige i sućuti prema najranjivijem dijelu čovjekova ishodišta: *osobi*. Takva ljubav se uvijek nada. Pati... čini dobro *s čovjekom, u čovjeku i za čovjeka...* Ulijeva milost u rane. Iscjeljuje molitvom napaćeni duh. Ne odustaje od osobe... kako bi rekao argentinski pjesnik Borges: »Osim da kuca na vrata i kada umire od hladnoće... pretvara se i u šugava psa za ljubav prema ljudima... shvaća našu bijedu... ne gnuša se naših rana... ne umara zbog naših odbijanja... U našem životu uvijek postoji trenutak kada ostaje samo on da nas brani...«.

Franjo je slijedio poziv srca: *Dodji, slijedi me!... Slijedi...* U svome djelovanju vazda mu je srce bilo izvorom skromne ljubavi. Taj čovjek o kojemu govorim (nek' mi oprost, jer vjerujem da bi ga na neki način duboko ražalostilo – jer sumnjam da je ikada i pritajice čeznuo da se o njemu pišu kilometarske knjige i drže nabožna predavanja).

Uzgredno, da bi motivi ovakva pomalo zbunjujućeg govora bili donekle jasniji, usputno bismo mogli navesti da je prošle godine negdje tijekom lipnja

– u Zagrebu bio gostovao Tariq Ali (autor *Fundamentalizama* – što se usko nadovezuje na ovu prijašnju temu suodnosa kršćanstva i islama), kojega sam promatrajući – i slušajući silna besmislena pitanja, zapravo doživio – upravo kao što Franju doživljam večeras: *Idi svojim putem... Slijedi istinu... ljubav u samom sebi, u svom malom ljudskom srcu...* Tariq Ali je govorio da je silazio u tamo neka zabačena indijska sela... zapravo prijateljski poručujući: Siđi i *ti* u svoja napuštena sela... napuštena srca... Bilo da je tu riječ o Franji, Tariqu Aliju, Jacquesu le Goffu. Nije važno! Otiđi i *ti* među one radnice Kamenskog, stani uz one tamo napaćene ljude napolju što kisnu, mrznu, gladuju... nemoj se prijetvorno kriti iza svojih uhljebljenih priča, floskula... jer bi jedan od ljudi – koji bi mogao nehotice žurno prelazeći Trg bana Josipa Jelačića (u toj žalosnoj povorci iznevjerenih ljudi) mogao biti i Franjo Asiški (bosonogi hodočasnik)... Evo, uzori su tu – tik pred vratima: Franjo Asiški, Oscar Romero, Mahatma Gandhi, Giuseppe Lanza del Vasta, Majka Terezija, Zlatko Sudac... Željko Mardešić...

Franjo je (kako bi to rekao sam francuski filozof Michel de *Montaigne* za rimskoga pjesnika Vergilija) »*maître du coeur*« (majstor srca)... nije mario za zamke i dvorove, zlatne lance i kočije... On je mario samo za predanu ljubav prema Bogu, prema osobi, prema svakom živom biću, napose prema svakome obliku životu... I tada je bilo basnoslovnih bogatstava svijeta... no Franjo je znao da je vrijednost ljubavi prema najmanjem i najnezatnijem mravu – veća od divljenja sjaju bilo koje *datosti* prividnog sjaja vremena. Njegovo poimanje ljubavi, međuljudskih odnosa, osjećaja, misli... bila je kudikamo pronicljivije od bilo koje skladbe renesansnog virtuozuza...

Mogli bismo se zapitati je li Franjo bio svojevrsni zanesenjak srednjega vijeka, entuzijast (kako bismo to rekli nekim modernim rječnikom)? Je li bio samozatajni akrobat na tankoj žici u nečijemu (feudalnom) konfekcijskome društvu? *Tko je bio Franjo iz Asiza?* Čovjek koji nije bio zaljubljen u novac. Čovjek koji se ni dan-danas ne bi niukoliko zamario postotcima, medijskim nastupima, interijerima restorana... Naprosto, bio (i upravo što je bio), ostao je svjetionik koji neumoljivo i nakon gotovo osam stoljeća zrači punom svjetlošću. Bosonogi hodočasnik koji i danas poziva čovjeka na pravi put sebedarne ljubavi! Požrtvovan. Obziran. *Živio je vjerom, s vjerom i u vjeri!* Duboko je bio uvjeren da ispod ove silne prljavštine svijeta, ima još ponešto sjaja i prostora – za milosrđe, čistu Istinu, još neutabana puteljka pravednosti za ranjeni svijet. Naprosto, sam Franjo je duboko u duši bio pravedan čovjek. A pravednost nije samodopadna – ne traži slavu, kutke u novinama. Ne! To nije pravednost Franjinog Boga ljubavi. Uzgredno rečeno, niti mojega...

Franjinim srcem Bog je nesebično ljubio svijet. Premda je u današnjoj izgubljenoj duševnosti čovjeka – i nesumnjivo mnogim današnjim ljudima više stalo do Bennetonova pulovera negoli do onih bolesnika koji možda nemaju nikoga u Petrovoj. Znao je da je jedino vrijedno ono što ostaje u biti – *tu* – u srcu. Bio je jedan od onih koji su u svijetu živjeli od same svjetlosti Duha. Poput njegova uzdanika (Boga) nikada se nije predao, nije skrštenih ruku stajao

iza prozora, nije bio rado viđen na gozbenim stolovima, svečanim primanjima. Franjo nikada nije odustajao od zaboravljenog čovjeka. Hrvao se za njega. Bio mu je blizak. Prijatelj. Iznad svega je ljubio samu ljubav, ne dopuštajući da je ondašnji svijet učini isuviše ofucanom (prizemljenom), izdanom! Taj sumanutu redovnik naprosto nije imao srca još jednom izdati svijet kao što je taj isti svijet nebrojeno puta izdao samog njega... U svijetu gdje se numorno (beskrupulozno) trguje središnjom tajnom ljudskog bića *osobom* (i osobnostima), uvijek strada-vaju bezazlene, nezaštićene... izigrane ljudske duše!

Šarm sv. Franje neodoljiv je zbog bezazlenih namjera kojima se obraćao svijetu. Na način na koji je pokušavao ljubiti svijet potpunom evanđeoskom logikom, čistim evanđeoskim srcem. Odreći se svega materijalnog, prigrliti rasseti križ rassetoga Boga, postati rasseti sluga Crkve bilo kojega vremena, i bilo koje epohe. E, to se može nazvati istinskom hrabrošću. Razliti žive vode evanđelja... ugasiti mržnju – to se može nazvati herojstvom... Donijeti svijetu istinski mir... to je izazov... primijeniti riječi evanđelja na evanđeoski način – e... Ne reći loše o zlu, ljubiti svakog čovjeka kao majka svoga sina... Htjeti društvo ljubavi... il' pak taj san ostaje u domeni snovima samih svetaca...

Poruke simpatičnog redovnika iz Asiza posvema se jedinstveno očituju u svojoj iskrenoj jednostavnosti. Čak bismo mogli biti bliže uvjerenju – da mu je i sama svetost bila strana; kudikamo bismo mogli vjerovati da je htio BITI samo tek mali, neprimjetni, nenametljivi *brat bratske ljubavi*. Štoviše, mnogi su mislitelji, slikari, pisci, pjesnici – odvijeka bili zapanjeni upravo takvom golubinjom prostodušnošću *Franje iz Asiza*...

Cjelokupna preobrazba Osobe koja se napose odozgor rađa, rađa se Duhom. Ne postoje dimenzije, okviri, umjetnička dostignuća – u kojima bismo mogli u cjelini uprispodobiti, prikazati *naizgled* banalnu riječ *Duh*. Ljudskim očima skrivenom rađanju (u dubokoj šutnji, intimi svijesti), priprema se neprestano rađanje hodočasničkog puta u Duhu. Upravo se i sam Franjo iznovice rađajući – *nanovo rađao u Duhu i s Duhom!* Duh Istine ne skriva se nigdje tamo – *izvan*. Ne! Kraljevstvo Božje je u blagu koje nosimo u srčanosti svojih sićušnih srdašaca: *ljubavi*... Nepodnošljiv biva onaj svijet u kojem nema mjesta za ljubav: *Mene prema Tebi, Tebe prema Meni, Boga prema Čovjeku, Čovjeka prema Bogu*...

Također i samome *sebi* mogu postaviti pitanje: Hoću li ljubiti kao svetac... il' ću objeručke prihvatiti sve što mi današnji svijet *nudi*... il' prihvatiti kršćanstvo kao iskreni način života i svoju vjeru kao temeljno stupovlje svojega vlastitog uvjerenja? Hoćemo li ujediniti zajedničke ruke u mukotrpnom izgrađivanju uvijek potrebujuće *ljubavi povjerenja*, stubokom izmučenog svijeta u svijesti miroljubivog poslanja svakog živućeg kršćanina?

Pri samome kraju pisanja *Eseja o Franji iz Asiza* shvatio sam da je jedina i najveća kritika svega postojeća izvanjskoga, uvijek jedino najvjerodostojnija unutarnja Ljubav iz srca... Franjo je bio svjedok ljubavi... To je put kojim bih i sam jednog dana htio hodočastiti... Biti svjedok ljubavi... *Svjedočiti kao svjedok*... Živuće kršćanstvo nadilazi samo sebe jedino iznova svjedočeći u čistoj ljubavi...